

**ACTIVITĂȚILE DE CREDITARE ȘI MANAGEMENT A RISCURILOR
ÎN CONTEXTUL BASEL II**

**Piata creditului din România
și reglementările Noului Acord de Capital - Basel II**

**Florin Georgescu
Prim-viceguvernator
Banca Națională a României**

București, 4 decembrie 2007

Cuprins

I. Creditarea în condițiile Basel II	3
II. Creditul bancar – evoluții, mediul concurențial și supraveghere prudențială	13
III. Debutul Basel II în România – 1 ianuarie 2008	22
IV. Sistemele IT – componente de bază pentru adaptarea la cerințele Basel II	30
V. Direcții de acțiune pentru perioada următoare	34

I. Creditarea în condițiile Basel II

I.1. De ce este necesar Noul Acord de Capital (Basel II)?

➤ Obiectivul principal al Basel II:

- ✓ Asigurarea unui **cadru mai flexibil** pentru stabilirea cerințelor de capital, adecvat profilului de risc al instituțiilor de credit
- ✓ Crearea premiselor pentru **stabilitatea sistemului financiar**

I.2. Dinamica Basel II

BASEL I

BASEL II

PILONUL 1

PILONUL 2

PILONUL 3

Reguli pentru stabilirea nivelului minim de capital destinat acoperirii:

- riscului de credit (Acordul din 1998)
- riscului de piață (Amendamentul din 1996)

Cerințe minime de capital

- **Riscul de credit**
 - ✓ abordarea standard
 - ✓ abordarea bazată pe modele interne de rating (IRB)
 - varianta de bază
 - varianta avansată
- **Riscul de piață**
 - ✓ abordarea standard
 - ✓ abordarea bazată pe modele interne
- **Risc operațional**
 - ✓ abordarea indicatorului de bază
 - ✓ abordarea standardizată
 - ✓ abordarea evaluării avansate

Supravegherea adecvării capitalului

Accentuarea rolului autorității de supraveghere (posibilitatea solicitării de creștere a nivelului de capital peste limita minimă prevăzută de cadrul de reglementare pentru acoperirea altor riscuri decât cele tratate în cadrul Pilonului I

Disciplina de piață

Cerințe de raportare moderne (transparența față de creditori – deponenți, acționari și autorități)

I.3. Provocările managementului în domeniul creditării în contextul Basel II (a)

	Basel I	Basel II
Principii	Cadru de reglementare care impune aceiași management al riscurilor tuturor categoriilor de instituții de credit	Cadru de reglementare care urmărește adaptarea managementului riscurilor în funcție de particularitățile fiecărei instituții de credit (volum de activitate și calitatea portofoliului de plasamente)
Caracteristici	<p><i>Cadrul de reglementare reflectă:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ lipsa sensibilității față de profilul de risc al fiecărei instituții de credit ▪ reguli duale de management al riscurilor (ale BNR și ale instituției de credit) având o eficiență insuficientă 	<p><i>Cadrul de reglementare asigură:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ sensibilitatea față de profilul de risc, volumul și gradul de sofisticare a activității, cu drepturi și răspunderi sporite pentru instituții de credit ▪ convergența obiectivelor interne ale instituțiilor de credit (de management al riscului și de luare a deciziilor de afaceri) cu cele urmărite de autoritățile de supraveghere

I.3. Provocările managementului în domeniul creditării în contextul Basel II (b)

- Compensarea influențelor din aplicarea noilor metodologii de calcul pentru fondurile proprii și pentru determinarea cerințelor de capital pentru riscul de credit în vederea menținerii actualului nivel de capital sau chiar a eliberării de capital

I.4. Influențele noii metodologii de determinare a cerinței de capital pentru riscul de credit față de cerințele Basel I

- Diversificarea claselor de expuneri
- Diversificarea ponderilor de risc
- Luarea în considerare a rating-urilor furnizate de instituțiile externe de evaluare a creditului
- Diversificarea categoriilor de tehnici de diminuare a riscului de credit eligibile
- Eventuala reducere a nivelului fondurilor proprii, contrabalansată de reducerea cerinței de capital (8%)

I.5. Diversificarea ponderilor de risc Basel I vs. Basel II – abordarea standard pentru riscul de credit

Expunere	Risc de credit asociat expunerilor	
	Basel I	Basel II
Administrații și bănci centrale (pentru expuneri exprimate și finanțate în moneda locală)	0	0
Administrații și bănci centrale (pentru expuneri altele decât cele exprimate și finanțate în moneda locală)	0%	50%
Instituții de credit – expuneri pe termen scurt finanțate și exprimate în moneda locală	20%	20%
Instituții de credit – expuneri pe termen lung	20%	50%
SSIF-uri – expuneri pe termen scurt finanțate și exprimate în moneda locală	100%	20%
SSIF-uri – expuneri pe termen lung	100%	50%
Administrații regionale și locale	20%	100%
Entități ale sectorului public	100%	100%
Expuneri față de instituțiile din grup	20%-100%	20%-100%

- **Basel II surprinde, cu acuratețe sporită, riscul de credit în raport cu natura plasamentelor fiecărei bănci**

I.6. Diversificarea tehnicilor de diminuare a riscului de credit

- Mai multe categorii de colaterale și garanții eligibile (ex: unități ale organismelor de plasament colectiv, ipoteci asupra proprietăților de natură comercială etc.)
- Acceptarea de noi tehnici de diminuare a riscului de credit: compensarea de elemente bilanțiere, derivative de credit

I.7. Influențele noii metodologii de determinare a fondurilor proprii (a)

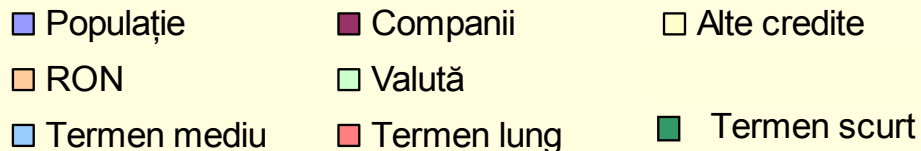
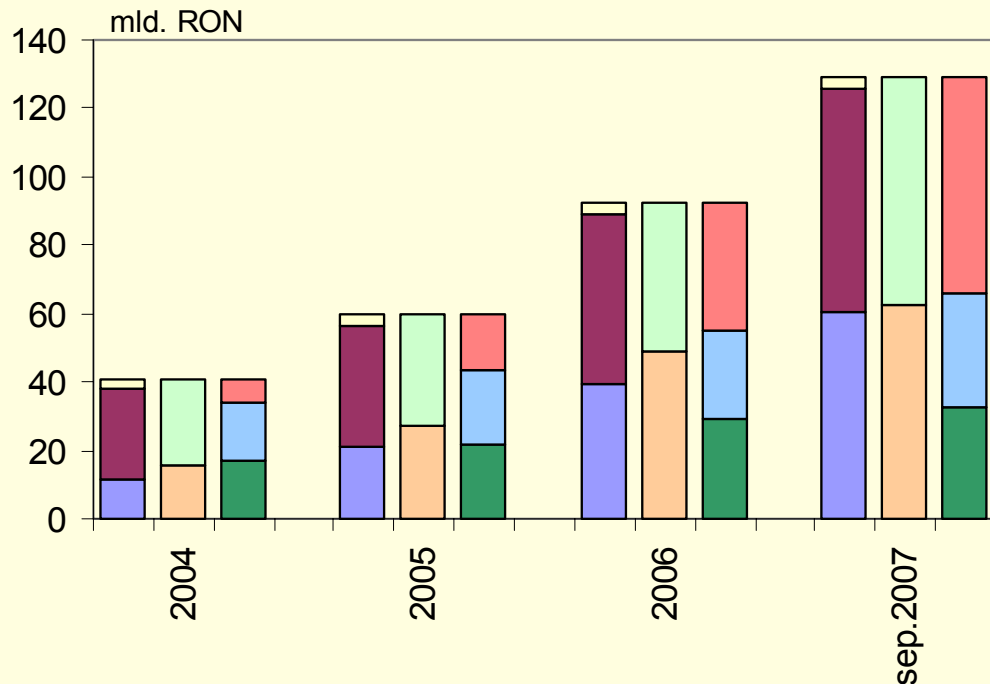
- Deducerea oricărei obligații fiscale previzibile din valoarea fondurilor proprii (cu referire la rezervele constituite din profitul brut) în condițiile prevăzute de Codul Fiscal
- Luarea în considerare a profitului interimar **doar** în condițiile verificării de persoane responsabile cu auditarea situațiilor financiare ale instituției de credit a eventualelor fluctuații ale acestuia

I.7. Influențele noii metodologii de determinare a fondurilor proprii (b)

- Introducerea de prevederi suplimentare pentru detalierea condițiilor de eligibilitate pentru datoriile subordonate existente în sold
- Introducerea filtrelor prudențiale, ca urmare a aplicării IFRS la nivel consolidat:
 - ✓ Ajustarea câștigurilor și pierderilor aferente evaluării datoriilor la valoarea justă
 - ✓ Ajustarea câștigurilor și pierderilor nerealizate ca urmare a unei operațiuni de acoperire a fluxurilor de numerar,
 - ✓ Ajustarea rezervelor rezultate din evaluarea la valoarea justă a activelor financiare disponibile pentru vânzare

II. Creditul bancar – evoluții, mediul concurențial și supraveghere prudențială

II.1. Evoluții structurale ale creditului neguvernamental

Sursa: BNR

- Creditul neguvernamental și-a continuat creșterea rapidă
- Segmentul populației este cel mai dinamic (69% creștere anuală în sept. 2007)
- Creditele în valută sunt majoritare
- Scadențele creditelor sunt din ce în ce mai mari

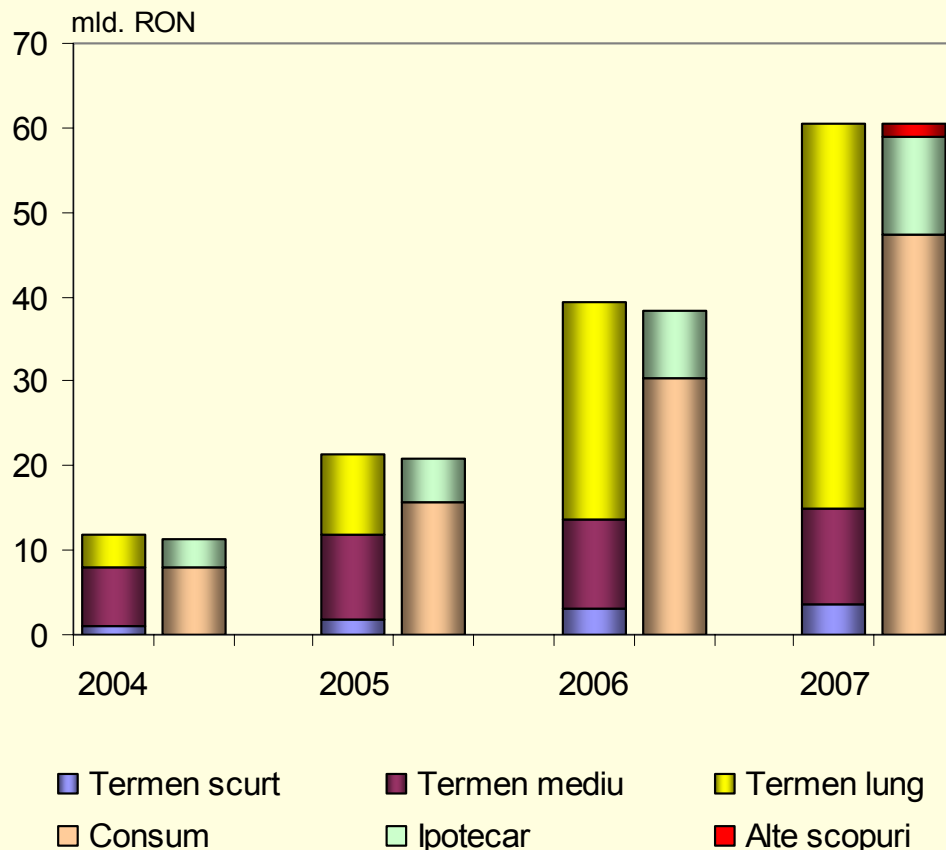

Riscuri în creștere pentru sectorul bancar

Nevoia de gestiune performantă a riscurilor (de credit, valutar, lichiditate) la nivelul băncilor

II.2. Structura creditului către populație

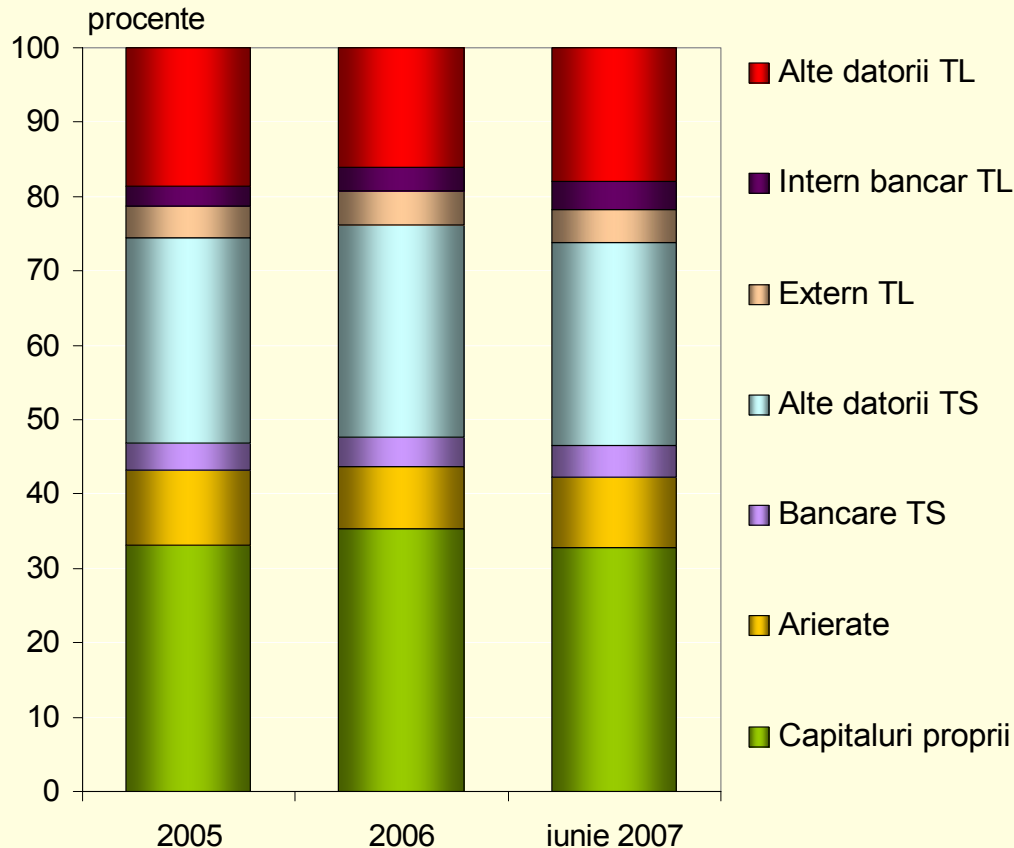

Sursa: BNR

➤ Structura creditului către populație generează riscuri suplimentare

- ✓ **Structura creditului este mai riscantă decât dinamica**, pe fondul înclinației către îndatorare a populației
- ✓ **Populația se îndatorează tot mai mult pentru achiziționarea de bunuri de consum** (78% din credit în septembrie 2007 și pe termene tot mai lungi)
 - **averea populației este relativ afectată** (valoarea bunurilor de consum achiziționate prin credit se depreciază mai rapid comparativ cu amortizarea creditul)
 - **riscul de credit este amânat**

II.3. Credite acordate companiilor

Sursa: BNR, MEF

- **Companiile apelează destul de puțin la bănci pentru finanțarea activității**
- ✓ **Creditul către companii s-a majorat** prin creșterea numărului celor care au apelat la resursele băncilor
 - ✓ **Ponderea creditului bancar în pasivul companiilor rămâne modestă** (aprox. 8%, iunie 2007)
 - ✓ **Numărul firmelor care se împrumută de la bănci a ajuns la 14%** (iunie 2007)
 - ✓ **Finanțarea din exteriorul țării a companiilor a rămas importantă** (aproximativ jumătate din valoarea creditului intern)

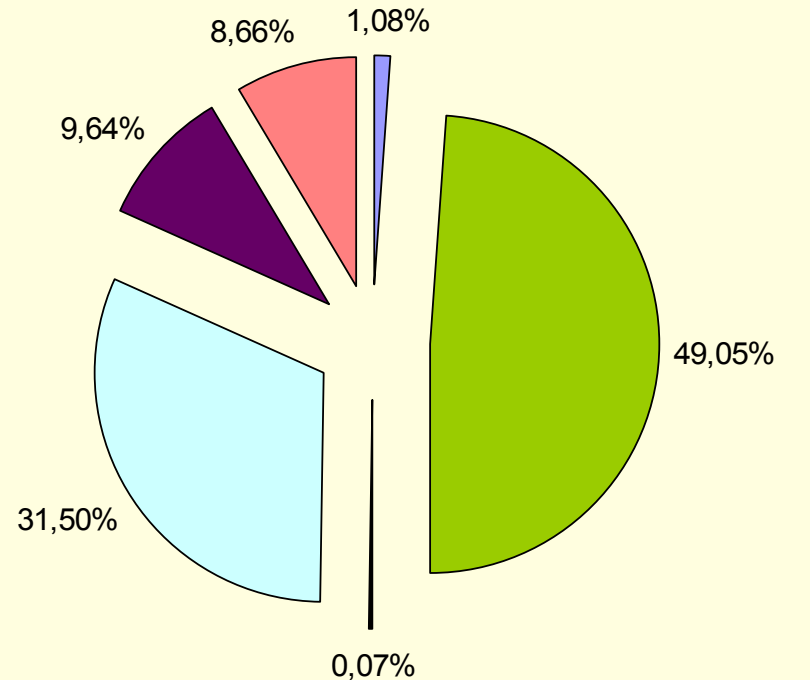

Potențial de creștere important pe segmentul companiilor

II.4. Creditul bancar intern în finanțarea IMM

➤ Ponderea creditul bancar intern în finanțarea IMM-urilor a crescut

- ✓ Băncile s-au orientat tot mai mult către finanțarea IMM-urilor
- ✓ Dacă riscul creditării va crește și condițiile de lichiditate de pe plan internațional vor fi mai restrictive, este posibil ca această tendință să se modereze
- ✓ Evoluții în creditarea IMM-urilor:
 - +34% în 2007 (iunie)
 - 63% din total credit către companii
 - 86% din IMM-uri nu au nici o finanțare bancară

iunie 2007

Sursa: BNR

II.5. Mediu concurențial și supravegherea prudențială (a)

- **Creditarea – segmentul pe care se manifestă cea mai mare concurență**
 - ✓ **Un suport important din partea instituțiilor de credit mamă prin acordarea de împrumuturi și efectuarea de depozite la filialele rezidente în România**
 - relevantă este astfel creșterea împrumuturilor pe baza depozitelor atrase de la **nerezidenți** (septembrie 2007/septembrie 2006): **+63,2%** (în termeni reali)
 - ✓ **Posibilitatea unor transformări prin noi fuziuni și achiziții pe segmentul băncilor de dimensiune medie și mică odată cu intensificarea competiției și respectiv a creșterii costurilor menținerii pe piață**

II.5. Mediul concurențial și supravegherea prudențială (b)

- **Majorarea treptată a cotei de piață aferente categoriei băncilor de dimensiune mare*** cu 6,9 pp (de la 56,3% la 30.09.2006 la 63,2% la 30.09.2007), în condițiile în care numărul băncilor din această categorie a crescut de la 4 la 6

procente

	Bănci mari	Bănci medii	Bănci mici
Sep. 2006	56,3	35,9	7,8
Sep. 2007	63,2	29,7	7,1

* Băncile mari au individual o cotă de piață mai mare de 5%, cele medii între 1% și 5%, iar cele mici sub 1%

II.5. Mediul concurențial și supravegherea prudențială (c)

- **Potențial de creștere a concurenței odată cu eliberarea de resurse prin aplicarea Basel II**
- Acces pe piața bancară autohtonă prin exercitarea în mod simultan, atât a **libertății de stabilire**, cât și a celei de **prestare de servicii**
 - ✓ Activitatea bancară poate fi desfășurată prin exercitarea **dreptului de stabilire** pe teritoriul unui stat membru
 - pe baza „pașaportului european”, respectiv în baza autorizației emise de autoritatea competentă din statul de origine
 - activitate cu caracter permanent
 - presupune o prezență fizică (în cursul anului 2007, LA CAIXA, Fortis Bank, ABN Amro Bank, BLOM BANK FRANCE, FINICREDITO-INSTITUICAO FINANCEIRA DE CREDITO S.A. PORTUGALIA au notificat deschiderea a 5 noi sucursale)

II.5. Mediul concurențial și supravegherea prudențială (d)

- **Creșterea concurenței pe piața autohtonă**
- **Dinamizarea activității bancare, creșterea atractivității și diversificării produselor bancare**
 - ✓ **Efortul operatorilor noi în direcția dobândirii și lărgirii portofoliului de cliență**
 - ✓ **Extinderea rețelei bancare** – unități specializate, dedicate segmentului *corporate* și *retail* (+2.137 unități, respectiv 70%; +13.965 angajați, respectiv 28%, la 30 septembrie 2007 față de 31 decembrie 2004)
 - ✓ **Ritmul de înnoire a produselor bancare** – oferte promoționale, facilități, accesibilitate, ritm rapid de acordare
 - ✓ **Fidelizarea clientelei**

III. Debutul Basel II în România

1 ianuarie 2008

III.1. Opțiunile instituțiilor de credit pentru aplicarea cerințelor Basel II

➤ Riscul de credit

- ✓ 31 entități – abordarea standard
- ✓ o entitate – abordarea standard (în cazul expunerii pentru sectorul public) și **abordare bazată pe modele interne de rating** (în cazul expunerii față de entitățile suverane și bănci)

➤ Riscul operațional

- ✓ 22 entități – abordarea de bază
- ✓ 9 entități – abordarea standard
- ✓ o entitate – abordarea avansată

III.2. Politici privind implementarea Basel II

- Instituțiile de credit dispun de:
 - ✓ **Politici și strategii** (proprii sau ale grupului din care fac parte)
 - ✓ **Proceduri formalizate** privind implementarea cerințelor Basel II
 - ✓ **Management de proiect**

- Instituțiile de credit au realizat:
 - ✓ **Examinări independente** asupra fazelor de implementare
 - ✓ **Informări și analize periodice**

- Instituțiile de credit au elaborat **Planuri de continuitate a afacerii**

III.3. Managementul informației – cerință de raportare (a)

Variabilele costului de finanțare	Efectele aplicării Basel II
Costul de refinanțare	Influențat de sensibilitatea la risc a abordărilor folosite pentru cuantificarea riscurilor
Cheltuielile de administrare (prelucrare documente, analiză documentație de credit, monitorizare credite)	Deși tendința este de creștere având în vedere, în special, noile cerințe de natură calitativă care trebuie evaluate, competiția va fi cea care va reclama proceduri eficiente standardizate pentru menținerea competitivității
Marja de risc	Depinde de riscul asociat fiecărei expuneri, putând să descrească în funcție de abordarea utilizată sau de garanțiile furnizate
Costul de reglementare	Alinierea la raportările elaborate de CEBS asigură convergența cerințelor de raportare, înlăturând efectele negative ale diferențelor majore în legătură cu abordările fiecărei autorități de supraveghere
Randamentul așteptat la capitalul depus de acționari	Posibile solicitări de randamente superioare ca urmare a asocierii, aplicării Basel II cu cerințele de capital mai mici

III.3. Managementul informației – cerință de raportare (b)

- Au fost preluate și adaptate formularele de raportare elaborate de Comitetul Supraveghetorilor Bancari din Europa (CEBS), care reprezintă instrumentele pentru efectuarea supravegherii bancare potrivit Basel II:
 - ✓ COREP (**CO**mmun solvency ratio **RE**Porting framework)
 - au fost transpuse, la nivel individual și consolidat prin **Ordinul BNR nr. 12/2007 privind raportarea cerințelor minime de capital pentru instituțiile de credit**
 - ✓ FINREP (**FIN**ancial **RE**Porting)
 - cu aplicabilitate la nivel individual – au fost transpuse prin **Ordinul BNR nr. 13/2007 privind situațiile financiare FINREP la nivel individual, aplicabile instituțiilor de credit**
 - cu aplicabilitate la nivel consolidat – au fost transpuse prin **Ordinul BNR nr. 6/2007 privind situațiile financiare consolidate conforme cu Standardele Internaționale de Raportare Financiară, solicitate instituțiilor de credit în scopuri de supraveghere prudentială**

III.3. Managementul informației – cerință de raportare (c)

➤ Raportările **COREP**:

- ✓ Prevăd transmiterea informațiilor care să ateste respectarea de către instituțiile de credit, atât la nivel individual cât și la nivel consolidat, a cerințelor prudențiale privind:
 - componența fondurilor proprii și cerințele de capital
 - riscul de credit
 - riscul de piață
 - riscul operațional

➤ Raportările **FINREP**:

- ✓ Intermediar între informația contabilă și cea prudențială
- ✓ Instrument pentru supraveghetori în vederea verificării informației prudențiale

III.4. Managementul informației – corespondența între diferitele categorii de informații (a)

	COREP (indicatori prudențiali)	FINREP (informație financiară în scop prudențial)	Situații financiare publicabile
I.	Administrații centrale	Administrații centrale	✓ Abordare pe produs (ex. efecte publice și alte titluri, obligațiuni și alte titluri cu venit fix, acțiuni și alte titluri cu venit variabil) ✓ Creditele acordate și alte plasamente / depozitele și împrumuturile primite sunt detaliate doar pe două categorii de contrapartide: instituții de credit și clientela ✓ Format obligatoriu, standardizat, cerut de directivă
II.	Societăți	Societăți	
III.	<i>Retail</i>	<i>Retail</i>	
IV.	Administrații regionale și autorități locale	Administrații centrale Instituții, altele decât instituțiile de credit	
V.	Organisme administrative	Administrații centrale Instituții, altele decât instituțiile de credit Societăți	
VI.	Bănci multilaterale de dezvoltare	Administrații centrale Instituții de credit	
VII.	Organizații internaționale	Administrații centrale Societăți	
VIII.	Instituții și instituții financiare	Instituții de credit Instituții, altele decât instituțiile de credit	

III.4. Managementul informației – corespondența între diferitele categorii de informații (b)

	COREP (indicatori prudențiali)	FINREP (informație financiară în scop prudențial)	Situații financiare publicabile
IX.	<p>Creanțe garantate cu proprietăți imobiliare</p> <p>Elemente restante</p> <p>Elemente ce aparțin categoriilor reglementate ca având risc ridicat</p> <p>Expuneri sub forma obligațiunilor garantate</p> <p>Poziții din securitizare</p> <p>Creanțe pe termen scurt față de instituții și societăți</p> <p>Titluri de participare deținute în organisme de plasament colectiv</p>	<p>Administrații centrale</p> <p>Instituții de credit</p> <p>Instituții, altele decât instituțiile de credit</p> <p>Societăți</p> <p><i>Retail</i></p>	

IV. Sistemele IT – componente de bază pentru adaptarea la cerințele Basel II

IV.1. Stadiul implementării Basel II (septembrie 2007)

- **Politicile privind adaptarea sistemelor informatice la noile cerințe impuse de prevederile Basel II**
 - ✓ Jumătate din numărul total al instituțiilor de credit dispun de:
 - set de politici, proceduri și procese de control și diminuare a riscului
 - sistem IT de monitorizare și raportare a expunerii la risc
 - plan de recuperare a datelor în caz de dezastru, adaptat noilor cerințe

- **Performanțele sistemelor informatice**
 - ✓ **Un sfert** din numărul total al instituțiilor de credit au testat aplicațiile informatice și au analizat rezultatele testelor efectuate

IV.2. Cerințe referitoare la sistemele IT (a)

- Basel II are un impact semnificativ asupra **gestiunii informației** la nivelul fiecărei instituții de credit (**înregistrare, prelucrare, raportare, arhivare**)
- Pentru a răspunde noilor cerințe, fiecare instituție de credit trebuie să asigure (fără a se limita la aceste condiții):
 - ✓ **Existența unei baze de date centralizate** pentru a răspunde eficient cerințelor managementului de administrare în mod adecvat a riscurilor
 - ✓ **Structurarea bazei de date** în conformitate cu cerințele Basel II:
 - clase de expuneri
 - grade de risc
 - garanții eligibile
 - ✓ **Existența unei aplicații informatice** pentru determinarea cerințelor de capital aferente fiecărui risc
 - ✓ Elaborarea de politici/proceduri pentru asigurarea acurateții datelor
 - ✓ Existența unei aplicații informatice pentru transpunerea automată a informațiilor din bazele de date în noile formulare de raportare

IV.2. Cerințe referitoare la sistemele IT (b)

- Verificările efectuate de BNR au evidențiat că **pentru adaptarea sistemelor informatice la noile cerințe**, instituțiile au optat, în general, pentru una dintre următoarele abordări:
 - ✓ **Implementarea soluțiilor furnizate de grupurile financiare** din care fac parte (tranziția spre management centralizat)
 - ✓ Achiziționarea unei *noi soluții software*
 - ✓ **Extinderea funcționalității sistemelor disponibile** (cu sprijinul firmelor care au furnizat softul de bază)
 - ✓ Dezvoltarea unor soluții „*in house*”

- Fiecare dintre aceste abordări implică **alocarea de resurse importante** datorită:
 - ✓ **Cheltuielilor cu consultanța, pregătirea personalului, managementul de proiect**
 - ✓ **Volumului important de timp și muncă aferent actualizării bazelor de date** (în unele cazuri inventarierea expunere cu expunere) și a reconfigurării algoritmului de calcul a cerințelor de capital
 - ✓ **Reorganizarea întregului proces** (politici, proceduri, aplicații)

V. Direcții de acțiune pentru perioada următoare

V.1. Linii de acțiune în redefinirea strategiilor de către instituțiile de credit

- **Adaptarea** strategiilor de afaceri, a politicilor și a procedurilor interne
- **Adoptarea** celor mai bune practici de guvernanță corporativă, astfel încât responsabilitățile fiecărei structuri de conducere să fie clar definite și separate
- **Reconfigurarea** strategiilor de administrare a **riscurilor semnificative și a întregului proces de gestionare a riscurilor**, dezvoltarea unui sistem de control intern bine structurat și eficient care să faciliteze accesul la informație
- **Reconfigurarea** obiectivelor instituțiilor de credit în domeniul clientelei, produselor și serviciilor bancare
- **Asigurarea** cu personal de înaltă calificare
- **Alegerea unor soluții IT** care să asigure accesul rapid la date și calitatea corespunzătoare a informațiilor

V.2. Provocări în managementul informației

- Realizarea unei **convergențe în organizarea informației în cadrul FINREP-COREP**
- Măsuri ce urmează a fi luate pentru definitivarea cadrului de raportare COREP și FINREP în vederea asigurării deplinei lui funcționalități
 - ✓ Pentru autoritatea de supraveghere:
 - integrarea noilor formulare în sistemul electronic de raportări al BNR
 - compatibilizarea platformei electronice de raportare a BNR cu platforma CEBS și completarea datelor referitoare la România
 - ✓ Pentru instituțiile de credit:
 - adaptarea aplicațiilor informatice care generează raportările destinate autorității de supraveghere, pentru a putea face față noilor cerințe

V.3. Acțiuni privind implementarea metodelor avansate

- Implementarea **metodelor avansate** de calcul a cerințelor de capital pentru riscul de credit și operațional, necesită:
 - ✓ Îmbunătățirea sistemelor de *rating*
 - ✓ Asigurarea existenței seriilor de date (interne și externe)
 - ✓ Dezvoltarea modelelor interne
 - ✓ Asigurarea acurateții datelor
 - ✓ *Back-testing*
 - ✓ Integrarea sistemelor de control al riscului

- Asigurarea conformității cu cerințele **Pilonului II**:
 - ✓ Perfecționarea metodelor de guvernanză internă
 - ✓ Implementarea procesului intern de evaluare a adecvării capitalului (dezvoltarea de modele de calcul a capitalului economic)